

Mitzvah of the Week: The Original Shabbos

R. Judah Kerbel ~ Queens Jewish Center ~ Beshalach 5781

שמות פרק טו, כב-כה

(כב) וַיִּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מֵיַם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם: (כג) וַיָּבֹאוּ מַרְתְּהָ וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתֵּת מַיִם מִמָּרָה כִּי מַרִּים הֵם עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מַרְהָ: (כד) וַיִּלְנוּ הָעָם עַל מֹשֶׁה לֵאמֹר מַה נִּשְׁתָּה: (כה) וַיִּצְעַק אֶל יְקֹזֵק וַיִּזְרְהוּ וַיְקֹזֵק עַץ וַיִּשְׁלַךְ אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם שֵׁם שָׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט וְשֵׁם נִסָּהוּ:

Shemot 15:22-25

Then Moses caused Israel to set out from the Sea of Reeds. They went on into the wilderness of Shur; they traveled three days in the wilderness and found no water. They came to Marah, but they could not drink the water of Marah because it was bitter; that is why it was named Marah. And the people grumbled against Moses, saying, "What shall we drink?" So he cried out to the LORD, and the LORD showed him a piece of wood; he threw it into the water and the water became sweet. **There He made for them a fixed rule**, and there He put them to the test.

רש"י שמות פרשת בשלח פרק טו פסוק כה

(כה) שם שם לו - במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, **שבת** ופרה אדומה ודינין:

Rashi Shemot 15:25

At Marah He gave them a few sections of the Torah in order that they might engage in the study thereof; viz., the sections containing the command regarding the **Sabbath**, the red heifer and the administration of justice (Mekhilta d'Rabbi Yishmael 15:25; Sanhedrin 56b).

שפתי חכמים שמות פרשת בשלח פרק טו פסוק כה אות מ

די"ל שבת מפרש הקרא מיד אחריו. אי נמי מדכתיב בדברות אחרונות כאשר צויתך ופירש רש"י כאשר צויתך במרה.

Siftei Chakhamim Shemot 15:25, #40

You might ask: How does Rashi know it was these three sections? The answer is: the Torah speaks of Shabbos right afterward (16:23). An alternative answer: In the second set of the Ten Commandments it is written [about Shabbos], "As He commanded you" (Devarim 5:12), and Rashi explains: "As He commanded you. . . in Marah."

שמות פרק טז, א-ה

(א) וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיָּבֹאוּ כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר סִין אֲשֶׁר בֵּין אֵילִם וּבֵין סִינֵי בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: (ב) וַיִּלְנוּ וַיִּלְנוּ כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בַּמִּדְבָּר: (ג) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יִתֵּן מוֹתֵנוּ בְּיַד יְקֹזֵק בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּשַׁבְּתֵנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר בְּאֲכֹלְנוּ לֶחֶם לְשִׁבְעַת כִּי הוֹצֵאתֶם אֹתָנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהַמִּית אֶת כָּל הַקְּהָל הַזֶּה בְּרַעֲב: (ד) וַיֹּאמֶר יְקֹזֵק אֶל מֹשֶׁה הֲנִנִּי מִמַּטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וַלְקִטוּ דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנֹסְנוּ הַיֶּלֶךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא: (ה) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהָכִינוּ אֶת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם: (ו)

Shemot 16:1-5

Setting out from Elim, the whole Israelite community came to the wilderness of Sin, which is between Elim and Sinai, on the fifteenth day of the second month after their departure from the land of Egypt. In the wilderness, the whole Israelite community grumbled against Moses and

Aaron. The Israelites said to them, "If only we had died by the hand of the LORD in the land of Egypt, when we sat by the fleshpots, when we ate our fill of bread! For you have brought us out into this wilderness to starve this whole congregation to death." And the LORD said to Moses, "I will rain down bread for you from the sky, and the people shall go out and gather each day that day's portion—that I may thus test them, to see whether they will follow My instructions or not. **But on the sixth day, when they apportion what they have brought in, it shall prove to be double the amount they gather each day.**"

שמות פרק טז, יט-ל

(יט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אֶל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר: (כ) וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה וַיּוֹתְרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וַיֵּרָם תּוֹלְעִים וַיִּבְאֵשׁ וַיִּקְצַף עֲלֵהֶם מֹשֶׁה: (כא) וַיִּלְקְטוּ אֹתוֹ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר אִישׁ כְּפִי אֹכְלוֹ וְחֵם הַשֶּׁמֶשׁ וַנִּמָּס: (כב) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לִקְטוֹ לֶחֶם מִשְׁנֵה שְׁנֵי הָעֶמֶר לְאֶחָד וַיִּבְאוּ כָל נְשֵׂי־אִי הָעֵדָה וַיִּגִּידוּ לְמֹשֶׁה: (כג) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹוֹק שֶׁבִתּוֹן שֶׁבֶת קֹדֶשׁ לִיקְוֹק מִחֵר אֶת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אָפוּ וְאֶת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בִשְׁלוּ וְאֶת כָּל הָעֵדָף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֹּקֶר: (כד) וַיִּנְיְחוּ אֹתוֹ עַד הַבֹּקֶר כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וְרָמָה לֹא הָיְתָה בוֹ: (כה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הַיּוֹם כִּי שֶׁבֶת הַיּוֹם לִיקְוֹק הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֶהוּ בַשָּׂדֶה: (כו) שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטֶהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבֶת לֹא יִהְיֶה בוֹ: (כז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יֵצְאוּ מִן הָעַם לִלְקֹט וְלֹא מִצְאוּ: (כח) וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֶל מֹשֶׁה עַד אָנָּה מֵאַנְתֶּם לְשָׁמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי: (כט) רֵאוּ כִּי יְקֹוֹק נָתַן לָכֶם הַשֶּׁבֶת עַל כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ אֶל יֵצֵא אִישׁ מִמִּקְוָמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: (ל) וַיִּשְׁבְּתוּ הָעַם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:

Shemot 16:19-30

And Moses said to them, "Let no one leave any of it over until morning." But they paid no attention to Moses; some of them left of it until morning, and it became infested with maggots and stank. And Moses was angry with them. So they gathered it every morning, each as much as he needed to eat; for when the sun grew hot, it would melt. **On the sixth day they gathered double the amount of food**, two omers for each; and when all the chieftains of the community came and told Moses, he said to them, "This is what the LORD meant: **Tomorrow is a day of rest, a holy sabbath of the LORD. Bake what you would bake and boil what you would boil; and all that is left put aside to be kept until morning.**" So they put it aside until morning, as Moses had ordered; and it did not turn foul, and there were no maggots in it. Then Moses said, "Eat it today, for today is a sabbath of the LORD; you will not find it today on the plain. Six days you shall gather it; on the seventh day, the sabbath, there will be none." Yet some of the people went out on the seventh day to gather, but they found nothing. And the LORD said to Moses, "How long will you men refuse to obey My commandments and My teachings? Mark that the LORD has given you the sabbath; therefore He gives you **two days' food** on the sixth day. Let everyone remain where he is: let no one leave his place on the seventh day." So the people remained inactive on the seventh day.

העמק דבר שמות פרק טז פסוק כב

(כב) לחם משנה שני העומר לאחד. כפל לשון, מכאן למד ר"א במכילתא דלחם משנה משמעו משונה במראה ובטעם, אבל ר"י אומר זה לחם כפול כמשמעו, והא דכתיב כפל לשון ללמדנו שירדו שני העומרים כאחד, לא עומר אחד על ששי בשבת, ואח"כ עוד עומר על ש"ק, אלא לחם משנה, וכלשון הגמ' בב"ב דקכ"ד א' פי שנים כדי דליתבא ליה אחד מצרא, ובא ללמדנו שרשאים היו להניח שני העומרים על ש"ק.

Rabbi Samson Raphael Hirsch, Shemot 16:23, p. 278-280 (trans. Daniel Haberman, Feldheim, 2005)

As we have already explained, Sabbath does not denote rest from exertion, but cessation in the midst of ongoing activity. Sabbath is related to... all of which denote putting something in the place or condition that is fitting for it. The שבת withholds his hand from things to which hitherto he had administered change of form or condition. As far as he is concerned, they have already attained their proper form and condition. However incomplete the things may be in themselves, as regards the period of שבתה he has already finished his work on them. From a subjective standpoint, i.e. as regards the mission entrusted to him - his work always reaches completion, provided that he invests in it all his energy in sincere service of God. If God summons him, and he passes away in the midst of uncompleted work, as far as *he* is concerned his work is completed. This is one aspect of the idea of שבתון, cessation of work on the part of Jewish man on the seventh day, as required here...

The Sabbath had been in existence long before. What is new here is the concept of שבתון, the celebration of Shabbos through man's ceasing from all work. Hence, in our verse, שבתון is placed in an emphatic position before שבת.

At the time of the Lawgiving at Sinai, the Sabbath law will be instituted in its full scope, which includes all the creative activity of man. Here, it is introduced in respect to man's activity in seeking his livelihood and preparing his food. Through the שבתון in this sphere of activity, Jewish man will subordinate himself to God - initially, in seeking his livelihood, as the instinct of survival is the first and strong incitement to subdue the world. Just as the Sabbath of God impresses on the world the seal of free Divine creation, the Sabbath of man impresses on man's creative work - i.e. on his activity in subduing the world - the seal of Divine authority. Through the Sabbath, man dedicates himself and his work to the service of God.

ספר החינוך פרשת בשלח מצוה כד

משרשי מצוה זו, שנזכר ונדע שהעולם מחודש ולא קדמון, כמו שכתוב בפירוש במצות שבת [שם, כ', י"א] כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי, על כן לזכור הדבר ראוי לנו שננוח במקום אחד, כלומר שלא נלך בדרך רחוק רק דרך טיול ועונג, ובהליכת שנים עשר מילין אין בו טורח רב.

Rav Joseph B. Soloveitchik, Chumas Mesoras HaRav, Shemos, p. 128-129

Unlike *Yom Tov*, the holiness of *Shabbos* is independent of any declaration of the court. However, *Shabbos* is still related to man's preparation during the week. This preparation solidifies its holiness. **The essence of *Shabbos* is based on these verses.** It is a day for which we must prepare.

The prohibition of *muktzeh* is centered on the need for preparation. Among the prohibitions of *muketzeh* is food that was not prepared prior to *Shabbos*. One does not merit, nor is one worthy of, celebrating *Shabbos* unless one prepares for it... Proper preparation is a necessary condition for any encounter with holiness.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיז עמוד ב

אמר רב חסדא: לעולם ישכים אדם להוצאת שבת, שנאמר והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו - לאלתר. אמר רבי אבא: בשבת חייב אדם לבצוע על שתי ככרות, דכתיב לחם משנה. אמר רב אשי: חזינא

ליה לרב כהנא דנקט תרתיה ובצע חדא, אמר: לקטו כתיב. רבי זירא הוה בצע אכולה שירותיה. אמר ליה רבינא לרב אשי: והא מיחזי כרעבתנותא! - אמר ליה: כיון דכל יומא לא עביד, והאידנא הוא דקעביד - לא מיחזי כרעבתנותא.

רש"י מסכת שבת דף קיז עמוד ב

והכינו את אשר יביאו לאלתר - בשעת הבאה, הכנה והבאה בהשכמה היא, דכתיב וילקטו אותו בבקר בבקר (שמות טז).
לבצוע - ברכת המוציא.
נקיט תרתיה - אוחזן בידו.
לקטו כתיב - דמשמע אחיזה, אבל בציעה לא כתיב משנה.
בצע לכוליה שירותיה - פרוסה גדולה, ודי לו בה לאותה סעודה ולכבוד שבת, ונראה כמחבב סעודת שבת להתחזק ולאכול הרבה.

Talmud Shabbat 117b

Rav Hisda said: A person should always rise early on Friday in order **to** prepare all of the **expenditures for Shabbat, as it is written** with regard to the collection of the manna:

“And it shall be on the sixth day, and they will prepare that which they have brought” (Exodus 16:5), indicating that the children of Israel would begin preparing the food for Shabbat **immediately** upon collecting the manna in the morning. Apropos manna, the Gemara mentions other matters derived from it. **Rabbi Abba said: On Shabbat a person is obligated to break** bread in his meal **over two loaves** of bread, **as it is written:** “And it happened on the sixth day, they collected **double the bread**, two *omer* for each one” (Exodus 16:22). **Rav Ashi said: I saw that Rav Kahana took two loaves** in his hand **and broke one**, not both at once. **He said** in explanation that **it is written:** “They **collected** double the bread,” meaning that one collects and holds two loaves together, but need not break both.

Rabbi Zeira would break off a piece that would suffice for his entire meal. Ravina said to Rav Ashi: Doesn't that appear like gluttony? Rav Ashi said to him: **Since on every other day he does not do this and now he is doing so, it does not appear like gluttony.**

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף קיז עמוד ב

רבי זירא בצע אכוליה שירותיה. פירש רש"י חתיכה גדולה שיש בה די לכולה שירותיה, וכן פירש גם בברכות (ל"ט ב'), ואינו מחזור בעיני דהא אינו ענין שמועתינו, ועוד דאדרבה כל שהוא מרבה בחתיכה הוי עין יפה וכדאמרין התם (ברכות מ"א א') בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה והיכי קרי ליה הכא רעבתנותא, אלא נראה לי דבצע על כל הככרות קאמר ומשום דקאמרין דנקט תרתיה ובצע חדא קאמר הכא דר' זירא בצע אכולהו ככרות דמנחי קמיה והיינו דקאמר דמיחזי כרעבתנותא.

ביאור הגר"א אורח חיים סימן רעד סעיף א

על שתי כו'. עמ"א והעיקר כמ"ש רש"ל ושל"ה לחתוך שניהם כפי' הרשב"א

מעשה רב הלכות שבת אות קכג

קכג ובוצע על שתי חלות שלימות דהיינו חותך שתיהן ביחד (וכן כל סעודה וכן ביום טוב) כדעת הרשב"א ז"ל נמצא לכל השבת כולו ששה חלות ומכוון ע"פ הזוהר ופעם אחד היו מונחים לפניו כמה חלות ובצע את כולן:

שו"ת הרשב"א חלק ז סימן תקל

והר"מ ז"ל היה רגיל לבצוע בסעודה שלישית בשתי לחמים וכן על כולם ויש אומרים שאם לא יוכל על שתי ככרות שדי לו באחת שלם שכך מוכח במכילתא שביום ששי היה יורד להם המן משנה שני העומר לאחד ומכל עומר עשו שני לחמים הרי לשני עמרים ארבעה לחמים אם כן לא היו פורסין על שני לחמי' שלמי' כי אם בערב שבת ובשחרית ובמנחה נשאת אחת שלימה שהרי היו אוכלין מהם ביום הששי ואינו צריך לבצוע בשתייהן כי אם באחת ויש נוהגין לבצוע מהתחתונה ולא מהעליונה ואנו נהגנו לבצוע מהעליונה. ורבי דבצע אכולא שירותא פירש הר' שמעון משום דלחם משנה קא דריש שתהא אפילו הבציעה פי שנים משאר ימות החול. וכתב בתנחומא כל מילי דשבת כפול שני כבשים מזמור שיר. לחם משנה. זכור ושמור. ונראה שהמנהג על זה להדליק שתי נרות וכך כתב הרא"ש ז"ל... וכתב הרא"ש ז"ל ורבו הדעת מהחכמים איך יעשה המוציא והטוב והנכון לעשות כרב הונא דנקיט תרתי ובצע בחדא פירוש דנקט לזכר לחם משנה ובצע חדא זכר שהאחד לבו ביום והשני מתקיים למחר ולא הבאיש ורמה לא היתה בו:

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קיז עמוד ב

פי' דכתב רחמנא תלת היום לרמוז על ג' סעודות, וכיון דכן שמעינן מינה דכולהו כי הדדי נינהו דבעי בהו פת ולבצוע על שתי ככרות, ודלא כמאן דאמר שיוצא בסעודה שלישית במיני תרגימא, והא ליתא, דאף שלישית זכר למן כראשונות ובאנפי נפשה כתבה רחמנא ולא לתשלומין,

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רצא סעיף ד

א"צ לקדש בסעודה שלישית, אבל צריך לבצוע על שתי ככרות. הגה: ואם סועד הרבה פעמים בשבת צריך לכל סעודה ב' ככרות (אבודרהם ומיימוני), ולפחות לא יהיה לו בסעודה שלישית פחות מככר אחד שלם (טור ומרדכי פ' כ"כ). ומזה פשט המנהג להקל לבצוע בסעודה שלישית רק בככר א' שלם, אבל יש להחמיר ליקח שנים.

Shulchan Arukh Orach Chayim 291:4

4. It is not necessary to make kiddush during the third meal, but one must break bread over two loaves. RAMA: Even if one partakes of many meals on Shabbos, it is necessary to have two loaves for every meal (Avudraham; Maimoni). There are, however, authorities who maintain that even for the third meal, it is sufficient to have one complete loaf [Tur; Mordechai]. Accordingly, it has become widespread custom in these countries to rule leniently and to break bread for the third meal on one whole loaf. But there is what to be stringent in, to take two (loaves).

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעד סעיף א

בוצע על שתי ככרות (שלימות), שאוחז שתיהן בידו ובוצע התחתונה. הגה: ודוקא בלילי שבת (ד"ע), אבל ביום השבת או בלילי יום טוב בוצע על העליונה (כל בו והגהות מיימוני פ"ח מהלכות חמץ ומצה), והטעם הוא על דרך הקבלה.

Shulchan Arukh Orach Chayim 274:1

The Laws Pertaining to Breaking Bread on Shabbos, 4 Seifim: 1. Every person is obligated to break bread on two [whole] loaves. One holds them both in his hands and breaks the bottom one. RAMA: Specifically on the night of Shabbat. However on Shabbat day, or on the night of Yom Tov, we break the top one [Kol Bo; Hagahos Maimoni] and the reason is according to the Kabbalah.

משנה ברורה סימן רעד ס"ק ד

(ד) ובוצע וכו' - שהרי לא נאמר לחם משנה אלא בלקיטה. ורש"ל ושל"ה נהגו לחתוך שניהם כפירוש הרשב"א וכן הסכים הגר"א ואם מקפיד על ההוצאה עושה ג' חלות גדולות וג' קטנות ובכל סעודה בוצע אחת גדולה ואחת קטנה **והעולם נוהגין כהשו"ע**.

משנה ברורה סימן קסז ס"ק פג

(פג) צריך שיהא וכו' - דאם אין לפני כ"א מהמסובין לחם משנה הרי הם צריכים לסמוך על הבוצע שיש לפניו לחם משנה ולטעום מאותו לחם ואינם רשאים לטעום קודם לו:

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן תעג

השיב ר"ת למהר" משה מפונטיזא דנשים חייבות בג' סעודות אף על גב דהו"ל מעשהז"ג =מצות עשה שהזמן גרמה = דאף הן היו באותו הנס [דמן] דלחם משנה האכילן וכן חייבות לבצוע על ב' ככרות

הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף מד עמוד א

וכתב ר"ת ז"ל דנשים חייבות בג' סעודות וכן נמי לבצוע על שתי ככרות שאף הן היו בנס המן ואין צורך שבכל מעשה שבת איש ואשה שוין כדילפינן [ברכות דף כ ב] מזכור ושומר את שישנו בשמירה ישנו בזכירה ובכלל זה היו כל חיובי שבת:

אור החיים שמות פרק טז פסוק כח

מצותי ותורת. כי מצינו להם שעברו על ב' מצות, א' שאמר להם אל יותר ממנו והותירו, וב' שאמר להם תלקטוהו וביום השביעי לא יהיה בו הלקיטה ועברו ויצאו ללקוט לזה אמר עד אנה מאנתם לשמור מצותי, ואומרו ותורת ג' גם כן הם ב' תורות, א' כי ה' אמר להם שילקטו עומר לגלגולת והם לקטו יותר, וכמו שדרשו ז"ל (מכילתא) באומרו ולא העדיף המרבה, ובמעשה שבת גם כן לא הספיק להם מה שנתן להם משנה יום ששי ויצאו ללקוט יותר מעומר לגלגולת, וב' שלא האמינו במאמר ה' כי ביום שבת לא יהיה בו ויצאו וגו' **ואין לך עובר על תורה כזה שאינו מאמין בתורת משה עבדו:**

Rabbi Samson Raphael Hirsch, Shemot 16:28, p. 283

He who seeks his livelihood on Shabbos against God's Will thereby denies that it is God Who sustains and supports him. He demonstrates a belief that he can support himself without any reference to, and even against, the Will of God, and that his sustenance and subsistence depend not on God's goodwill, but solely on his own efforts and on the means available to him by the laws of nature. He thinks that he has only to seek in order to find, only in order to possess, only to possess in order to be happy, and that none of this depends on God.

A Jew who seeks his livelihood on Shabbos turns his back entirely on God and on compliance with His Will; he has no master other than himself, and he breaks the bond between himself and all of God's will.

(Translations from Sefaria.org except where otherwise noted)

(See Rav Binyamin Tabory's discussion of this topic [here](#).)